

Његоша и у Бечу пред последњи одлазак из те вароши, када се и сликао у црногорској ношњи.⁶⁾

Д-р Љубомир Дурковић-Јакшић

О ПОДИЗАЊУ ЊЕГОШЕВЕ КАПЕЛЕ НА ЛОВЂЕНУ

(По историјској грађи из Државног архива у Задру)

Још за вријеме свога живота Његош је подигао капелу на врху Ловђена. »Ову је цркву саградио владика«, како нам прича Медаковић, »у тој намјери, да он буде сарањен у њој, на оној висини, која је највиша у Црној Гори и од куд се виде понајвише само србске земље и сиње море«¹⁾.

Његошеви савременици се не слажу у датуму подизања те капеле. Неки тврде да је подигнута 1843 г., неки 1845 г., а неки пак 1846 г. Ристо Ј. Драгићавић је савјесно трагао за подацима у документима Државног архива на Цетињу да би расвијетлио ово питање, али му није пошло за руком да нађе о том ниједан савремени архивски докуменат²⁾.

Ми смо наишли у Државном архиву у Задру на неке историјске податке из којих ће се видјети кад је Његош саградио капелу на Ловђену.

Окружни которски доглавар Габријел Ивачић доставио је 18 маја 1845 г.³⁾, под бројем 377/п., један извјештај Губернијалном претсједништву у Задру. Ивачић је већ тада био од својих повјереника обавијештен да ће Његош да подигне цркву на најуздигнутијем ловђенском врху Штировнику. Требало је да Његош почне са изградњом те грађевине што је могуће прије. Он је то крио и правио се као да не зна коме сецу треба да посвети ту цркву. Неки су вјеровали да ће она »бити названа црква светог Петра« или »светог Луке љуботињског« (*«Credono parecchj, che sarà intitolata a S. Pietro, cioè al Metropolita di lui zio ed immediato predecessore, o al recentissimo S. Luca di Gliubotigne»*). На крају свог извјештаја Ивачић напомиње да се Штировник, на коме треба да буде саграђена та црква, налази на црногорском земљишту и обећава Губернијалном претсједништву да ће поднијети тачније податке чим буду извршене

⁶⁾ И.т.п. О Црногорцима, Београд, 1929, 139—141.

¹⁾ В. М. Г. Медаковић, П. П. Његош посљедњи владајући владика црногорски, Нови Сад, 1882, стр. IV.

²⁾ У свом раду "Пренос Његошевих кости на Ловђен" Р. Ј. Драгићавић је навео литературу о капели на Ловђену (Чланци о Његошу, Народна књига, 1949, стр. 213—214).

³⁾ Датуме наводимо по новом календару.

припреме за подизање те грађевине (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 303 (б. IX^а. к. X/2. 1. 1845) »пр. 23/5. 1845. 1203/п.«

Губернијално претсједништво у Задру сматрало је за своју дужност да извијести Претсједништво Главне команде о Његошовом подизању капеле на Ловћену; оно је у свом извјештају од 24 маја, под бројем 1203/п., изјавило да се у Црној Гори намјерава да се подигне црква на Штировнику, на највишем врху Ловћена, поврх града Котора, и да је Његош по исказима неких доушника одлучио да што прије започне радове на тој грађевини («den Bau ehestens zu beginnen») (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 303 (б. IX^а. к. X/3. 4. 1845).

Исте вијести доставило је задарско Губернијално претсједништво 13 јуна, под бројем 1367/п., и у Беч грофу Јозефу фон Седлницком и грофу Карлу Инцагиу (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 303 (б. IX^а. к. X/2. 1. 1845).

21 јуна поднио је Ивачић, под бројем 464/п., Губернијалном претсједништву у Задру доста опширан извјештај. Ту је између осталог ријеч и о капели на Ловћену. Његош је, према Ивачићевим излагањима, у понедељак 16 јуна отпочео да прави нову цркву на најузвишенијем ловћенском врху. Под утицајем »ноћних визија« изабрао је за њу планинско мјесто које је неподесно за становање. Још тада није био одлучио коме свецу треба да је посвети. Та ће се црква, по Ивачићевом мишљењу, моћи видјети из велике даљине. Изгледало је да Његош прижељкује да она привуче пажњу удаљених народа да би се они још »боље увјерили у његова религиозна осјећања«. Она може да буде путницима »водич из велике даљине«, јер они помоћу ње могу »да сазнају за прави положај Црне Горе«. Њена дужина ће износити »око 12 лаката« и имаће пропорционалну ширину («Tale Chiesa avrà la lunghezza di 12 braccia circa, ed una proporzionata larghezza») (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 303 (б. IX^а. к. X/2. 1. 1845) »пр. 27/6. 1845. 1484/п.«).

Губернијално претсједништво у Задру ставило је 27 јуна из знање Претсједништву Дворске канцеларије и Јозефу фон Седлницком да је Његош 16 јуна заиста почео да гради цркву на највишем врху Ловћена и да се заправо још не може са сигурношћу знати шта он хоће да постигне овом грађевином (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 303 (б. IX^а. к. X/2. 1. 1845).

30 јуна достављена је новинама »Allgemeine Zeitung« забиљешка сљедеће садржине: »Према најновијим извјештајима са Цетиња Владика се, као што се прича, по руском савету, одједанпут изјаснио против планираног припајања Црној Гори неколико албанских горшгачких племена и шта више је изјавио становницима Груде и Хотима да неће бити у стању да их довољно заштити од једног тур-

ског војничког корпуса. Сада Владика гради на брду Ловћену, на помолу Котора, уза саму аустријску границу, једну цркву на којој је већ рад отпочео. Наслућује се шта Владика заиста жели да постигне овом грађевином» (Allgemeine Zeitung, Augsburg, 9 Julius 1845, Nro. 190, стр. 1520)¹⁾

J. M.

ДВА ПИСМА СТЕВАНА ПЕРОВИЋА-ЦУЦЕ ДЕРВИШ-ПАШИ

(Како је Перовић-Цуца позивао Дервиш-пашу на двобој)

Још није приказан у целости живот и рад Стевана Перовића-Цуце (1830-1857). Најбољи рад о њему је написан Трифун Ђукић²⁾. То је самостална и оригинална, са документацијом, радња у којој се приказује Перовићево књижевно стваралаштво. Има тамо и чињеница о његовом политичком раду, али не онолико колико би то могао написати неко ко се бави политичком историјом. Ђукић је искористио скоро све што је пре њега писано о Перовићу. Он је добро проучио Перовићеву поезију, и на основу тога дао оцену о њеној вредности. Штета што нису објављене сакупљене Перовићеве песме, уз које би требало дати Ђукићево писање о овом књижевнику. После Ђукића појавио се рад Максима Теодоровића у коме нема ништа што није било раније познато.³⁾

То би било углавном све где би се могли наћи сакупљени подаци о Перовићу. Нешто података објављених, за које нису знали они који су писали о Перовићу, и архивске податке, који су у Београду,

¹⁾ Важно је овдје навести и ријечи о капели на Ловћену од Његошева савременика Љубе Ненадовића: "Од Иванових Корита, десет минута даље, отвори се усред високе шуме, једна велика пољана. При дну тога чудног зеленила, праће се неке старинске зидине. То се место зове Црквице. Од Котора, Његуша и Цетиња, дотле се може доћи на коњу. Кад сте се дотле, по мучном путу, испели, чинило вам се, да сте све висине проишли; али тек одатле, као неку пирамиду више себе видите Језерски врх. Два пуна сата преба вам још, да се уз ту полу стену пењете. Под самим врхом, мораће се обема рукама придржавати, док се успужете на ону висину где је владичин гроб. Штировник и Језерски врх, стоје један према другом; то су два највећа виси ловћенске планине. Језерски врх завршен је као какво слеме од сто корака дужине и девет корака ширине. Кал туда ходите, чини вам се да корачате по некој греди, која је на обље наслоњена. На средњини тога чудног врха испод мале капела од камена. И у њој гробница владике песника. Иста капела само је два корака шира и дужа од гробнице, која није укопана, јер је одоздо сам целокупан камен, него је издигана одозго, у висину до висице појаса. Ту је положено тело владичино, и одозго широким камењем поплочано". (О Црногорцима, Нови Сад, 1889, стр. 162 и 163).

²⁾ Т. Ђукић, Стеван Перовић-Цуца, Мисао (Београд- 337—340, 1937, 104—125).

³⁾ Максим Теодоровић, Стеван Перовић-Цуца, Први књижевни двобој у Црној Гори, Београд 1938.